УДК 373.211.24

Онищук І.А.
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії і методики
дошкільної освіти
Кременецької обласної гуманітарно-
педагогічної академії імені Тараса Шевченка
ionuschuk@gmail.com

ФОРМИ, МЕТОДИ ТА ПРИЙОМИ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ САМОВИРАЖЕННЯ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗДО У ХУДОЖНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Постановка та актуальність проблеми. Проблема культури майбутнього педагога, становлення, розвитку та формування її компонентів була і залишається однією з актуальних в науці та освіті. На думку науковців, рівень культури здобувачів вищої освіти значною мірою визначає успішність задоволення ним своїх основних особистісних та професійних потреб, реалізації природного потенціалу, творчого самовираження. Отож, розвиток культури самовираження майбутніх вихователів ЗДО є на часі.

В основу обґрунтування моделі розвитку у майбутніх вихователів ЗДО культури самовираження у художній діяльності покладено наукові положення фахівців О. Аніщенко, Г. Балла, І. Зязюна, В. Кременя, Н. Ничкало, В. Рибалки, С. Сисоєвої та інших з проблеми становлення особистості в закладах вищої освіти, зокрема стосовно важливості самосвідомості, системи ціннісних ставлень та базових якостей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні накопичився науковий доробок, який висвітлює аспекти означеного феномену, а саме: теоретико-методологічні засади організації освітнього процесу у закладах вищої освіти (І. Бех, О. Киричук, В. Кремень, Н. Ничкало, І. Зязюн, В. Луговий, О. Сухомлинська, С. Сисоєва та інші); професійна підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти (Л. Артемова, Г. Бєлєнька, О. Богініч, А. Богуш, Н. Гавриш, Н. Гузій, І. Дичківська, Л. Зданевич, О. Кононко, І. Княжева, І. Луценко, Н. Лисенко, О. Листопад, О. Олійник, Ю. Косенко, Н. Маковецька, С. Нечай, І. Рогальська-Яблонська, Т. Танько та інші); естетико-педагогічні характеристики художньої культури (О. Берегова, А. Козир, Л. Левчук, О. Комаровська, Г. Локарєва, Л. Масол, Н. Миропольська, О. Отич, Г. Падалка, О. Рудницька, Г. Сотська, Г. Шевченко та інші).

Мета статті – розкрити основні наукові підходи, форми та методи розвитку культури самовираження майбутніх вихователів ЗДО у художній діяльності.

Виклад основного матеріалу. Зазначимо, що правомірним у нашому педагогічному дослідженні використовувати термін «цілісний підхід» по відношенню до розвитку особистості майбутнього вихователя, сприймаючи його як тотожній системному. Застосовуючи поняття «комплексний підхід»,

розуміємо організаційну форму реалізації системного підходу та вважаємо, що кожне часткове перетворення оптимізує функціонування системи в цілому.

Розвиток культури самовираження майбутнього вихователя ЗДО кваліфікується як цілісний об'єкт впливу, який передбачає врахування проявів свідомості, ставлення та поведінки досліджуваних у різних видах художньої діяльності.

Актуалізується необхідність впливати на культуру самовираження не лише саму по собі, але і як частину (елемент, компонент) більш широкої педагогічної системи. У контексті системного підходу на етапі формування набувають усе більшої актуальності міжпредметні зв'язки. Таким чином, виходимо з розуміння, що особистість студента як цілісна система ефективно розвиватиметься лише в цілісному педагогічному процесі, в якому цільовий, змістовний, організаційно-діяльнісний, діагностично-результативний компоненти щільно взаємопов'язані.

Той факт, що діяльність є основою й вирішальною умовою розвитку особистості майбутнього вихователя, а отже й культури його самовираження у художній діяльності, у формувальному експерименті системний підхід використано у взаємодії з діяльнісним підходом, передбачає посилення суб'єктної позиції досліджуваних завдяки урізноманітненню видів самостійної роботи художньої спрямованості. Поряд із системним та діяльнісним підходами у формувальному експерименті упроваджено особистісно орієнтований підхід. Традиційно освітній процес у закладах вищої освіти спрямовується на оволодіння студентами необхідними знаннями, уміннями, навичками. Сьогодні призначення освіти розглядається ширше, спрямоване на становлення особистості майбутнього фахівця, його неповторної індивідуальності, духовності. За висновками науковців, завдання сучасних закладів вищої освіти – допомогти майбутнім педагогам стати суб'єктами власного життя, навчитися життєтворчості [1; 3; 4; 5; 7].

Суть та зміст особистісно орієнтованої вищої освіти полягає у сприянні становленню особистості майбутнього фахівця як *індивідуальності* у своїй самобутності, унікальності, неповторності; у наданні кожному студентові права вибору власного шляху розвитку на основі виявлення його особливостей, життєвих цінностей та устремлінь, особистісних смислів; у врахуванні індивідуальної історії життя кожного майбутнього фахівця; у визначенні особистісної ціни їхніх освітніх досягнень; у створення сприятливих умов для відчуття комфорту та захищеності [5].

Системний, діяльнісний та особистісно орієнтований підходи вимагали переводу майбутніх вихователів на позицію суб'єктів пізнання, праці та спілкування. Отже, у формувальному експерименті реалізовано *полісуб'єктний,* діалогічний підхід, який базується на ідеї фахівців, згідно з якою сутність особистості багатша, різноманітніша і складніша за її діяльність. Реалізація аксіологічного підходу до розробки моделі розвитку культури самовираження майбутніх вихователів у художній діяльності на етапі формування здійснювалася у взаємозв'язку з культурологічним підходом.

Отже, на етапі експериментальної роботи увага приділялася прищепленню культури майбутнього вихователя як вільної особистості; їхньому загальнокультурному та соціокультурному вихованню; плеканню цінностей культури спілкування, художньої, естетичної, психологічної та педагогічної культури. З огляду на вище зазначене, до основних педагогічних умов оптимізації освітнього процесу взагалі, художньої діяльності зокрема віднесено: розвиток у майбутніх вихователів життєдайної Я-концепції та ціннісного самоставлення; посилення мотивації та збагачення репертуару налагодження спільної діяльності і спілкування досліджуваних з одногрупниками та викладачами; конструювання змісту художньої освіти на засадах інтегративного підходу та гармонійного поєднання індивідуальних та колективних форм роботи студентів; збалансованість у викладанні дисциплін творчо-продуктивної та ціннісно-смислової, духовної спрямованості.

Впровадження педагогічних умов в освітній процес закладів вищої освіти відбувалося завдяки використанню різноманітних традиційних та інноваційних форм, методів і прийомів. Найбільш ефективними з-поміж них можна назвати бінарні лекції, веб квести, мистецькі воркшопи, творчі вправи та завдання, тренінги креативності та інші.

Висновки. Збалансованість різних методологічних принципів, використання інноваційних форм, методів і прийомів забезпечило ефективність розробленої моделі розвитку у майбутніх вихователів дошкільних закладів культури самовираження у художній діяльності, сприяло виваженому формулюванню концептуальних засад вказаного етапу дослідження, створенню сприятливого середовища для оптимізації освітнього процесу. *Перспективу подальшого наукового пошуку* вбачаємо у детальному висвітлені впровадження зазначених педагогічних умов у практику.

Література

1. Аніщенко В. Культорогічний підхід у професійній підготовці вчителя. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. Вип. 6. 2013. С. 103-107.

2. Зязюн І. А. Концептуальні засади теорії освіти в Україні. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2000. № 1. С. 11–24.

3. Кононко О. Л. Культура самовираження майбутніх педагогів як особистісний феномен: збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції «Психологія та педагогіка: необхідність впливу науки на розвиток практики в Україні». Львів: ГО «Львівська педагогічна спільнота». 2017. С. 13–18.

4. Кремень В. Г. Духовність і культура суспільства визначаються розвитком освіти. Освіта у полікультурних суспільствах. Вища педагогічна школа СПВ. Університет Бялостоці. Варшава, 2012. С. 45-55.

5. Кримський С. Б. Культура розкриває внутрішню безмежність людини. *Культурологічна думка*. 2009. № 1. С. 18–26.

7. Омельченко Е. А. Самовыражение и культура самовыражения педагогов и студентов педагогических ВУЗов. Теория и практика образования в современном мире: материалы II международной научной конференции. СПб.: Реноме, 2012. С. 11–14.